

Nr 27

Utlåtande i anledning av väckt motion om utvidgning av statens järnvägars reserabatter för studerande.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II:220 av fru *Renström-Ingenäs m. fl.* föreslås, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning av möjligheterna till och kostnaderna för statens medverkan till reserabatter åt studerande under tider, då de av statens järnvägar på kommersiell basis lämnade rabatterna icke är tillgängliga, och att de förslag som denna utredning kan komma att föranleda föreläggs riksdagen.

I motionen redogöres bl. a. för de bestämmelser som gäller för rabatter å SJ för olika kategorier studerande. En del studerande, såsom sjuksköterskeelever, kan få rabatt endast efter prövning i varje särskilt fall. Gällande tidsbegränsning gör att rabatterna ej kan utnyttjas vid julferier och under sommarmånaderna. Av kommersiella skäl har SJ ej ansett sig kunna medge rabatter i större utsträckning än som skett. Av sociala skäl bör emellertid statsmakterna ställa medel till förfogande för utökade rabatter.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från järnvägsstyrelsen, skolöverstyrelsen och Sveriges förenade studentkårer (SFS).

Järnvägsstyrelsen anför:

Den s. k. studeranderabatten har tidigare vid flera tillfällen behandlats i riksdagen, senast i motionerna II:244 och II:392 vid 1962 års riksdag. I samband med dessa och tidigare motioner har järnvägsstyrelsen i avlämnade yttranden framhållit, att ett medgivande av rabatt under högtrafikperioderna vid jul/nyår och under sommaren skulle medföra inkomstbortfall för järnvägarna. Styrelsen har styrkts i denna sin uppfattning genom resultatet av statistiska centralbyråns undersökning av de högskolestuderandes resor under julleddigheten 1961—62.

Av undersökningen framgår att en inkomstminskning av storleksordningen 250 000 kr. enbart från denna kategori skulle ha blivit en följd, om rabatt medgivits även för resor under juluppehållet. Denna kategori utgör en förhållandevis liten del av alla rabattberättigade studerande. Om alla på vilka studeranderabatten är tillämplig skulle ha åtnjutit rabatt för hemresan vid jul skulle intäktsminskningen ha blivit avsevärt större.

Från styrelsens synpunkt är det för närvarande tillfyllest med den här ovan relaterade undersökningen för att bedöma riktigheten av den ståndpunkt som statens järnvägar intagit i denna fråga. En utredning som den av motionärerna föreslagna kan förväntas bli mera omfattande och blir till sin uppläggning beroende på gränsdragningar mellan olika tänkbara grupper av rabattberättigade, rabattförmånernas omfattning och medgivet antal resor.

Styrelsen vill slutligen framhålla, att om statsmakterna skulle föreskriva, att ovannämnda rabatter skall medges i större omfattning än vad som från statens järnvägars synpunkt är motiverat, statens järnvägar bör tillförsäkras ersättning av statsmedel för skillnaden mellan det kommersiellt motiverade, då i regel ordinarie priset och det rabatterade priset i likhet med vad som nu sker beträffande vissa resor företagna av svenskt sjöfolk.

Skolöverstyrelsen anför:

Ur skolsociala synpunkter är det självfallet önskvärt, att studiekostnaderna för det stora antal elever, som av olika anledningar måste studera på annan ort än hemorten, hålles så låga som möjligt. Överstyrelsen anser att de av motionärerna angivna åtgärderna är ägnade att utjämna skillnaderna i detta hänseende mellan elever, som är bosatta på skolorten eller i dess närhet, och elever, vilka på grund av avståndet till skolorten har att vidkännas merkostnader för resor och inackordering. Det gäller här elever utanför den obligatoriska skolan. För skolpliktiga elever i den obligatoriska skolan utgår statsbidrag för skolskjutsanordningar i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1958 (nr 380) om statsbidrag till kostnaderna för skolskjutsar och inackordering. Om elev i den obligatoriska skolan är inackorderad på annan ort, utgår icke statsbidrag för elevens resor mellan inackorderingsorten och hemorten. Elever vid allmänna läroverk och därmed jämförliga läroanstalter kan, utan föregående prövning av behov och studielämplighet, erhålla s. k. särskilt studiebidrag enligt allmänna studiehjälpsreglementets bestämmelser till kostnaderna för dagliga resor mellan bostadsorten och hemorten. Vidare kan under vissa i samma reglemente närmare angivna förutsättningar åt inackorderad elev, efter prövning av elevens behov och studielämplighet, utgå stipendium, omfattande bidrag till resor från och till hemorten. Dylikt resebidrag utgår dock för högst sex resor per läsår.

Överstyrelsen vill i detta sammanhang erinra därom, att överstyrelsen i underdånigt utlåtande den 9 maj 1960 över en inom ämbetsverket verkställd utredning om vissa skolsociala frågor vid gymnasiala läroanstalter framlagt förslag om en närmare utredning av frågan om förbättrade rese-möjligheter för skolungdom.

Sveriges förenade studentkårer (SFS) framhåller bl. a., att genom att rabatterna icke gäller under tiden 15 december—15 januari omöjliggöres utnyttjande av rabatten under juluppehållet. För de många som måste bedriva studier även under sommarmånaderna är likaledes ett utnyttjande av rabatten då omöjligt, eftersom den ej gäller under tiden 15 juni—15 augusti.

Vissa grupper studerande missgynnas därför och särskilt drabbas studerande med hemort på stort avstånd från studieorten. Det nuvarande rabattsystemet skärper olägenheterna av de geografiska utbildningshinder som finns, vilket står i direkt strid med de uttalanden som gjorts av statsmakterna, att utbildningshinder av ekonomisk och geografisk natur på allt sätt skall motverkas. SFS finner det därför synnerligen angeläget, att den nuvarande studeranderabatten kompletteras så, att de studiesocialt motiverade resorna kan företagas med rabatt oavsett om de ur SJs synpunkt är företagsekonomiskt lönande eller ej.

SFS tillstyrker utredning.

Utskottet

I motionen föreslås en utredning i syfte att åstadkomma en viss utvidgning av reserabatterna för studerande.

Utskottet behandlade vid 1962 års riksdag motioner med samma yrkande som de nu föreliggande. I sitt utlåtande (nr 13/1962) över motionerna anförde utskottet att det delade motionärernas uppfattning om önskvärdheten av ett förmånligare rabattsystem för de studerande men att övervägande skäl talade för att då pågående prövning av hithörande frågor borde avvaktas. Utskottet åsyftade därmed bl. a. vad järnvägsstyrelsen anförde om att studeranderabatterna tillämpats så kort tid att tillräckligt underlag för anpassningsåtgärder saknades men att styrelsen räknade med att under året få material för en mera långsiktig bedömning.

Studeranderabatt medges f. n. icke under tiden 15 december—15 januari samt 15 juni—15 augusti, och det är sålunda, som även framgår exempelvis av Sveriges förenade studentkårers yttrande, icke möjligt för de studerande att utnyttja rabatten på det sätt som torde varit ursprungligen avsett. Den rådande tendensen till allt större spridning av studiekurser o. d. över olika delar av kalenderåret är ägnad att förstärka olägenheterna av tidsbegränsning av rabatternas giltighet.

Enligt utskottets mening kan de rådande förhållandena på detta område icke anses tillfredsställande. Särskilt för de studerande som bor avlägset från studieorten torde verkningarna av det rådande systemet vara kännbara. Järnvägsstyrelsen har i sitt yttrande över motionen förklarat, att en nyligen företagen undersökning bestyrkt riktigheten av styrelsens uppfattning att en vidgning av rabatternas giltighet till högtrafikperioderna skulle medföra ett avsevärt inkomstbortfall för SJ. En sådan åtgärd står således icke i överensstämmelse med de av statsmakterna angivna riktlinjerna för SJ:s taxepolitik, vilka bl. a. innebär att endast företagsekonomiskt motiverade prisnedsättningar bör medgivas.

Utskottet finner starka skäl tala för att en undersökning göres beträffande de åtgärder från det allmännas sida som kan vara påkallade för att avhjälpa de här påtalade bristerna. Det bör vara en angelägen uppgift för statsmakterna att undanröja de ekonomiska utbildningshinder som det för vissa studerande kan innebära att de vid början och slutet av lästerminer, kurser o. d. åsamkas dryga reskostnader.

Såvitt utskottet kunnat bedöma kan förevarande spörsmål anses ligga inom ramen för de direktiv som lämnats studiesociala utredningen. Utskottet får därför under åberopande av vad ovan anförts hemställa,

att riksdagen i anledning av motion II:220 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att motionen och utskottets utlåtande över densamma överlämnas till studiesociala utredningen.

Stockholm den 23 april 1963

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande: samma som under utlåtande nr 26.